

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Femte Afdeling)

16. februar 2017*

»Præjudiciel forelæggelse — bekæmpelse af forsinket betaling i handelstransaktioner — direktiv 2011/7/EU — handelstransaktioner mellem private virksomheder og offentlige myndigheder — national lovgivning, der betinger omgående betaling af en fordrings hovedstol af, at der gives afkald på morarenter og kompensation for inddrivelsesomkostninger«

I sag C-555/14,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Juzgado de lo Contencioso-Administrativo n° 6 de Murcia (forvaltningsdomstol nr. 6 i Murcia, Spanien) ved afgørelse af 20. november 2014, indgået til Domstolen den 3. december 2014, i sagen

IOS Finance EFC SA

mod

Servicio Murciano de Salud,

har

DOMSTOLEN (Femte Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, J.L. da Cruz Vilaça, og Domstolens vicepræsident A. Tizzano (refererende dommer), samt dommerne M. Berger, A. Borg Barthet og E. Levits,

generaladvokat: E. Sharpston

justitssekretær: ekspeditionssekretær M. Ferreira,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 2. marts 2016,

efter at der er afgivet indlæg af:

- IOS Finance EFC SA ved abogado J. Tornos Mas
- den spanske regering ved A. Rubio González, som befuldmægtiget
- den tyske regering ved T. Henze og J. Möller, som befuldmægtigede
- Europa-Kommissionen ved G. Wilms, D. Loma-Osorio Lerena, E. Sanfrutos Cano, A.C. Becker og M. Šimerdová, som befuldmægtigede,

* Processprog: spansk.

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 12. maj 2016,
afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2011/7/EU af 16. februar 2011 om bekæmpelse af forsinket betaling i handelstransaktioner (EUT 2011, L 48, s. 1, og berigtiget i EUT 2012, L 233, s. 3).
- 2 Denne anmodning er blevet indgivet i forbindelse med en sag mellem IOS Finance EFC SA (herefter »IOS Finance«) og Servicio Murciano de Salud (den selvstyrende region Murcia's sundhedsvæsen, Spanien) vedrørende sidstnævntes afslag på ud over hovedstolen at betale IOS Finance de morarenter og inddrivelsesomkostninger, som IOS Finance havde rejst krav om i henhold til forfaldne ubetalte fakturaer.

Retsforskrifter

EU-retten

- 3 Følgende fremgår af 1., 12., 16. og 28. betragtning til direktiv 2011/7:
 - »(1) Der skal foretages en række væsentlige ændringer af Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2000/35/EF af 29. juni 2000 om bekæmpelse af forsinket betaling i handelstransaktioner [EFT 2000, L 200, s. 35]. Det er af klarheds- og rationalitetshensyn ønskeligt, at de pågældende bestemmelser omarbejdes.

[...]
 - (12) Forsinket betaling udgør et kontraktbrud, som er blevet finansielt tiltrækkende for skyldnere i de fleste medlemsstater som følge af lave morarenter eller ingen opkrævning af morarenter og/eller langsomme inddrivelsesprocedurer. En afgørende ændring i retning af en kultur med hurtig betaling, herunder at udelukkelse af retten til morarenter altid bør betragtes som et klart urimeligt kontraktvilkår eller en klart urimelig handelspraksis, er nødvendig for at vende denne tendens og modvirke forsinket betaling. En sådan ændring bør desuden omfatte indførelsen af særlige bestemmelser om betalingsfrister og om kompensation til kreditorer for påløbne omkostninger, samt bl.a. at udelukkelse af retten til kompensation for inddrivelsesomkostninger bør betragtes som klart urimelig.

[...]
 - (16) Dette direktiv bør ikke pålægge en kreditor at opkræve morarenter ved forsinket betaling. [...]
 - [...]
 - (28) Direktivet bør forebygge misbrug af aftalefriheden til skade for kreditor. Som følge heraf kan et kontraktvilkår eller en handelspraksis vedrørende betalingsdagen eller betalingsfristen, morarentesatsen eller kompensation for inddrivelsesomkostningerne, som ikke er rimelig(t) i forhold til de vilkår, der gælder for skyldneren, eller hvis hovedformålet er at skaffe skyldneren yderligere likviditet på kreditors bekostning, betragtes som et sådant misbrug. Med dette for øje [...] bør ethvert kontraktvilkår eller enhver praksis, der klart afviger fra god handelspraksis og er i modstrid med god tro og redelig handle måde, anses for at være urimelig(t) over for kreditor.

Navnlig bør en direkte udelukkelse af retten til at opkræve renter altid betragtes som klart urimelig, mens udelukkelse af retten til kompensation for inddrivelsesomkostninger bør formodes at være klart urimelig. Direktivet bør ikke gribe ind i nationale bestemmelser om kontraktindgåelse eller om gyldigheden af kontraktvilkår, der er urimelige for skyldneren.«

- 4 Direktivets artikel 1 med overskriften »Genstand og anvendelsesområde« bestemmer i stk. 1:
- »Formålet med dette direktiv er at bekæmpe forsinket betaling i handelstransaktioner [...]«
- 5 Direktivets artikel 4 med overskriften »Transaktioner mellem virksomheder og offentlige myndigheder« bestemmer i stk. 1:
- »Medlemsstaterne sikrer, at kreditor i forbindelse med handelstransaktioner, hvor skyldneren er en offentlig myndighed, ved udløbet af den i stk. 3, 4 eller 6 fastlagte periode er berettiget til morarenter svarende til den lovbestemte rente, uden at det er nødvendigt at fremsende rykkerskrivelse, forudsat at
- kreditor har opfyldt sine aftalemæssige og lovbestemte forpligtelser, og
 - kreditor ikke har modtaget det skyldige beløb rettidigt, medmindre skyldneren ikke er ansvarlig for forsinkelsen.«
- 6 Direktivets artikel 6 med overskriften »Kompensation for omkostninger ved inddrivelse« fastsætter følgende:
1. Medlemsstaterne sikrer, at kreditor, når der skal betales morarenter i handelstransaktioner i henhold til artikel 3 eller 4, er berettiget til fra skyldneren som minimum at modtage et fast beløb på 40 EUR.
 2. Medlemsstaterne sikrer, at det i stk. 1 omhandlede faste beløb forfalder til betaling, uden at det er nødvendigt at fremsende en rykkerskrivelse og som kompensation for kreditors egne omkostninger ved inddrivelse.
 3. Kreditor er ud over det i stk. 1 omhandlede faste beløb berettiget til at kræve rimelig kompensation af skyldneren for eventuelle yderligere omkostninger ud over det faste beløb, der er påløbet på grund af skyldnerens forsinkede betaling. Dette kan blandt andet indbefatte omkostninger til at engagere en advokat eller et inkassofirma.«
- 7 Artikel 7 i direktiv 2011/7 med overskriften »Urimelige kontraktvilkår og handelspraksisser« har følgende ordlyd:
- »1. Medlemsstaterne træffer bestemmelse om, at et kontraktvilkår eller en handelspraksis vedrørende betalingsdagen eller betalingsfristen, morarentesatsen eller kompensation for inddrivelsesomkostningerne enten ikke er bindende eller giver grundlag for krav om skadeserstatning, hvis vilkåret er klart urimeligt over for kreditor.
- Ved afgørelsen af, om et kontraktvilkår eller en handelspraksis er klart urimelig(t) over for kreditor i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i første afsnit, tages der hensyn til alle sagens omstændigheder, herunder:
- enhver klar afvigelse fra god handelspraksis i strid med god tro og redelig handlemåde
 - produktets eller tjenesteydelsens art samt

c) om skyldneren har en objektiv grund til at fravige den lovbestemte rente for forsinket betaling, betalingsfristen i artikel 3, stk. 5, artikel 4, stk. 3, litra a), artikel 4, stk. 4, og artikel 4, stk. 6, eller det faste beløb i artikel 6, stk. 1.

2. For så vidt angår stk. 1 anses et kontraktvilkår eller en handelspraksis, som udelukker morarenter ved forsinket betaling, for at være klart urimelig(t).

3. For så vidt angår stk. 1 formodes et kontraktvilkår eller en handelspraksis, som udelukker kompensation for inddrivelsesomkostninger, jf. artikel 6, at være klart urimelig(t).

[...]«

Spansk ret

8 Det fremgår af de sagsakter, der er blevet indgivet til Domstolen, at den spanske lovgiver fra 2012 har indført en »ekstraordinær finansieringsordning til betaling af leverandører« af begrænset varighed med henblik på at imødegå selvstyrende regioners og lokale enheders akkumulerede forsinkede betalinger til deres leverandører på grund af den økonomiske krise (herefter den »ekstraordinære finansieringsordning«). I henhold til de regler, der regulerer denne ordnings funktion, accepterer de leverandører, der tilslutter sig denne ordning, i det væsentlige til gengæld for omgående betaling af gældens hovedstol at give afkald på relaterede beløb, som de berørte offentlige myndigheder skylder på grund af manglende overholdelse af betalingsfrister, herunder bl.a. morarenter og kompensation for inddrivelsesomkostninger.

9 I denne henseende bestemmer navnlig artikel 6 i Real Decreto-ley 8/2013 de medidas urgentes contra la morosidad de las administraciones públicas y de apoyo a entidades locales con problemas financieros (kongeligt lovdekret nr. 8/2013 om hasteforanstaltninger mod offentlige myndigheders forsinkede betalinger og støtte til lokale enheder med finansielle problemer) af 28. juni 2013 (BOE nr. 155 af 29.6.2013, s. 48782) med overskriften »Virksomheder af opfyldelsen af udestående betalingsforpligtelser«:

»Betaling til leverandøren medfører, at den gældsforpligtelse, som den selvstyrende region eller lokale enhed har til leverandøren i form af hovedstol, renter, sagsomkostninger og alle andre relaterede omkostninger, bortfalder.«

10 Forud for dette lovdekret nr. 8/2013 blev direktiv 2011/7 gennemført i spansk ret ved Real Decreto-ley 4/2013 de medidas de apoyo al emprendedor y de estímulo del crecimiento y de la creación de empleo (kongeligt lovdekret nr. 4/2013 om støtteforanstaltninger til iværksættere, stimulering af vækst og jobskabelse) af 22. februar 2013 (BOE nr. 47 af 23.2.2013, s. 15219).

Twisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

11 Mellem 2008 og 2013 leverede en række selskaber varer og tjenesteydelser til lægecentre under den selvstyrende region Murcia's sundhedsvæsen, som imidlertid ikke betalte prisen herfor.

12 Disse selskaber overdrog derfor visse af de omhandlede fordringer til IOS Finance, der i september 2013 over for sundhedsvæsenet rejste krav om betaling både af hovedstolen i disse fordringer, morarenter og en kompensation for inddrivelsesomkostningerne.

13 Da det nævnte sundhedsvæsen ikke betalte de omhandlede beløb, tilsluttede IOS Finance sig den ekstraordinære finansieringsordning, hvilket indebærer, at denne alene opnåede betaling af fordringernes hovedstol.

- 14 I maj 2014 anlagde IOS Finance søgsmål ved den forelæggende ret med påstand om, at sundhedsvæsenet blev pålagt at betale dette selskab de krævede morarenter og kompensationen for inddrivelsesomkostningerne.
- 15 Til støtte for søgsmålet har IOS Finance for det første gjort gældende, at det ikke er muligt at give afkald på de fordringer, som myndigheden skylder. IOS Finance har for det andet gjort gældende, at kongeligt lovdekret nr. 8/2013 er uforeneligt med EU-retten, og for det tredje, at direktiv 2011/7 har direkte virkning, for så vidt som det deri bestemmes, at kontraktvilkår eller handelspraksisser, der udelukker morarenter og kompensation for inddrivelsesomkostninger, er klart urimelige.
- 16 Den selvstyrende region Murcia's sundhedsvæsen nedlagde påstand om frifindelse, henset til dels, at tilslutningen til den ekstraordinære finansieringsordning var frivillig, dels, at afkaldet på de nævnte renter og den nævnte kompensation ikke fandt sted før gældens opståen, men efter den opstod og forblev ubetalt.
- 17 Den forelæggende ret anerkender, at tiltrædelsen af den ekstraordinære finansieringsordning ikke er obligatorisk, og at de kreditorer, der ønsker at opnå betaling ikke alene af hovedstolen, men ligeledes af morarenter og kompensation for inddrivelsesomkostninger, fortsat kan vælge at gå rettens vej. Den forelæggende ret er ikke desto mindre i tvivl om, hvorvidt EU-retten, nærmere bestemt artikel 7, stk. 2 og 3, i direktiv 2011/7 er til hinder for at betinge tilbagebetalingen af en fordrings hovedstol af, at der gives afkald på morarenter og kompensation for inddrivelsesomkostningerne.
- 18 Det er på denne baggrund, at Juzgado de lo Contencioso-Administrativo n° 6 de Murcia (forvaltningsdomstol nr. 6 i Murcia, Spanien) har besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»På baggrund af bestemmelserne i artikel 4, stk. 1, artikel 6 og artikel 7, stk. 2 og 3, i [direktiv 2011/7]:

- 1) Skal direktivets artikel 7, stk. 2, fortolkes således, at en medlemsstat ikke kan betinge betalingen af gældens hovedstol med, at der gives afkald på morarenter?
- 2) Skal direktivets artikel 7, stk. 3, fortolkes således, at en medlemsstat ikke kan betinge betalingen af gældens hovedstol med, at der gives afkald på inddrivelsesomkostninger?
- 3) Såfremt de to spørgsmål besvares bekræftende, kan skyldneren, når denne er en ordregivende myndighed, da påberåbe sig partsautonomien for at unddrage sig sin forpligtelse til at betale morarenter og inddrivelsesomkostninger?«

Om de præjudicielle spørgsmål

Indledende bemærkninger

- 19 Det bemærkes indledningsvis, at den i hovedsagen omhandlede situation ifølge Kommissionen ikke henhører under direktiv 2011/7, men under direktiv 2000/35, således at de forelagte spørgsmål i modsætning til, hvad der fremgår af forelæggelsesafgørelsen, skal besvares i forhold til dette sidstnævnte direktiv.
- 20 Kommissionens vurdering med hensyn hertil følger imidlertid af dennes egen fortolkning af de bestemmelser i national ret, der bl.a. fremgår af kongeligt lovdekret nr. 4/2013, der gennemfører direktiv 2011/7 i den spanske retsorden.

- 21 I henhold til fast retspraksis tilkommer det imidlertid ikke Domstolen inden for rammerne af en præjudiciel forelæggelse at udtale sig om fortolkningen af nationale bestemmelser eller at afgøre, om den forelæggende rets fortolkning heraf er korrekt. Alene de nationale domstole har nemlig kompetence til at udtale sig om fortolkningen af national ret (dom af 27.10.2016, Audace m.fl., C-114/15, EU:C:2016:813, præmis 65 og den deri nævnte retspraksis).
- 22 Det følger heraf, at for så vidt som den forelæggende ret af den fortolkning, som den har foretaget af spansk ret, har udledt, at direktiv 2011/7 finder anvendelse på de i hovedsagen omhandlede faktiske omstændigheder, skal de forelæggende spørgsmål besvares som denne ret har forelagt dem.

Det første og det andet spørgsmål

- 23 Med det første og det andet spørgsmål, der skal undersøges samlet, ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om direktiv 2011/7, og navnlig dets artikel 7, stk. 2 og 3, skal fortolkes således, at det er til hinder for en national lovgivning som den i hovedsagen omhandlede, der gør det muligt for kreditor at give afkald på morarenter og kompensation for inddrivelsesomkostninger til gengæld for en omgående betaling af hovedstolen i forfaldne fordringer.
- 24 Med henblik på besvarelsen af disse spørgsmål skal det bemærkes, at formålet med direktiv 2011/7 i overensstemmelse med dets artikel 1, stk. 1, er at bekæmpe forsinket betaling i handelstransaktioner, idet en sådan forsinkelse ifølge 12. betragtning til dette direktiv udgør et kontraktbrud, som er blevet finansielt tiltrækkende for skyldnere bl.a. som følge af lave morarenter eller ingen opkrævning af morarenter.
- 25 Med henblik på at opnå dette formål er der imidlertid ikke ved direktiv 2011/7 indført en fuldstændig harmonisering af samtlige forskellige regler om forsinket betaling i handelstransaktioner (jf. analogt vedrørende direktiv 2000/35 dom af 15.12.2016, Nemec, C-256/15, EU:C:2016:954, præmis 46 og den deri nævnte retspraksis).
- 26 Ligesom i direktiv 2000/35 anføres nemlig i direktiv 2011/7 alene visse regler på området, herunder dem, der vedrører morarenter ved forsinket betaling.
- 27 I denne henseende skal medlemsstaterne i henhold til artikel 4, stk. 1, og artikel 6 i direktiv 2011/7 sikre, at en kreditor, der har opfyldt sine forpligtelser, og som ikke har modtaget det skyldige beløb rettidigt, i forbindelse med handelstransaktioner, hvor skyldneren er en offentlig myndighed, er berettiget til morarenter og kompensation for de påløbne omkostninger ved inddrivelse, medmindre skyldneren ikke er ansvarlig for forsinkelsen.
- 28 Med henblik herpå pålægger det nævnte direktivs artikel 7, stk. 1, ganske vist medlemsstaterne at træffe bestemmelse om, at et kontraktvilkår eller en handelspraksis vedrørende bl.a. morarentesatsen eller kompensationen for inddrivelsesomkostningerne enten ikke er bindende eller giver grundlag for krav om skadeserstatning, hvis vilkåret er klart urimeligt over for kreditor. Desuden fastsætter artikel 7, at et kontraktvilkår eller en handelspraksis, der udelukker disse renter eller denne kompensation for inddrivelsesomkostninger, i henhold til den nævnte artikels stk. 2 skal anses for – eller i henhold til samme artikels stk. 3 skal formodes – at være klart urimelig(t).
- 29 Det fremgår imidlertid af disse bestemmelser, at de begrænser sig til at sikre, at de omstændigheder, der er nævnt bl.a. i artikel 4, stk. 1, og i artikel 6 i direktiv 2011/7 tillægger kreditor ret til at kræve morarenter ved forsinket betaling og kompensation for inddrivelsesomkostningerne. Som det fremgår af 28. betragtning til dette direktiv, har det forhold, at det ikke er muligt at udelukke en sådan ret via kontrakten, til formål at forhindre misbrug af aftalefriheden til skade for kreditor, som på tidspunktet for indgåelsen af kontrakten ikke kan give afkald på denne ret.

- 30 Formålet med artikel 7, stk. 2 og 3, i direktiv 2011/7 er med andre ord at forhindre, at kreditor giver afkald på morarenter eller kompensation for inddrivelsesomkostninger allerede i forbindelse med indgåelsen af kontrakten, dvs. på det tidspunkt, hvor kreditor udøver sin aftalefrihed, og hvor der består en mulig risiko for, at skyldneren misbruger denne frihed til skade for kreditor.
- 31 Når de betingelser, der er fastsat i direktiv 2011/7, derimod er opfyldt som i tvisten i hovedsagen, og morarenterne og kompensationen for inddrivelsesomkostningerne er forfaldne, skal det derimod i betragtning af kreditors aftalefrihed stå denne frit for at give afkald på de skyldige beløb for de nævnte renter og den nævnte kompensation, herunder mod omgående betaling af hovedstolen.
- 32 Dette bekræftes i øvrigt af 16. betragtning til dette direktiv, der præciserer, at dette ikke bør pålægge en kreditor at opkræve morarenter ved forsinket betaling.
- 33 Som generaladvokaten i det væsentlige har anført i punkt 62 i forslaget til afgørelse, fremgår det følgelig ikke af direktiv 2011/7, at dette er til hinder for, at kreditor frit giver afkald på retten til at kræve morarenter og kompensation for inddrivelsesomkostninger.
- 34 Et sådant afkald er imidlertid underlagt en betingelse om, at det faktisk er afgivet frit, således at dette ikke for sit vedkommende udgør et misbrug af kreditors aftalefrihed, der kan lægges skyldneren til last.
- 35 I et tilfælde som det i hovedsagen, skal det med henblik på at vurdere, om afkaldet er afgivet frit, sikres, at kreditor reelt har haft adgang til effektive retsmidler, således at denne, hvis den pågældende havde ønsket det, kunne rejse krav om betaling af hele fordringen, herunder morarenter og kompensation for inddrivelsesomkostninger, hvilket det tilkommer den forelæggende ret at efterprøve.
- 36 Under hensyn til ovenstående betragtninger skal det første og det andet spørgsmål besvares med, at direktiv 2011/7, og navnlig dets artikel 7, stk. 2 og 3, skal fortolkes således, at det ikke er til hinder for en national lovgivning som den i hovedsagen omhandlede, der gør det muligt for kreditor at give afkald på at kræve morarenter og kompensation for inddrivelsesomkostninger til gengæld for en omgående betaling af hovedstolen i forfaldne fordringer på den betingelse, at dette afkald er afgivet frit, hvilket det tilkommer den nationale ret at efterprøve.

Det tredje spørgsmål

- 37 Under hensyn til det ovenstående er det ikke fornødent at besvare det tredje spørgsmål, idet dette alene er blevet forelagt for det tilfælde, at det første og det andet spørgsmål ville blive besvaret bekræftende.

Sagens omkostninger

- 38 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Femte Afdeling) for ret:

Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2011/7/EU af 16. februar 2011 om bekæmpelse af forsinket betaling i handelstransaktioner, og navnlig dets artikel 7, stk. 2 og 3, skal fortolkes således, at det ikke er til hinder for en national lovgivning som den i hovedsagen omhandlede, der gør det muligt for kreditor at give afkald på at kræve morarenter og kompensation for

inndrivelsesomkostninger til gengæld for en omgående betaling af hovedstolen i forfaldne fordringer på den betingelse, at dette afkald er afgivet frit, hvilket det tilkommer den nationale ret at efterprøve.

Underskrifter